

in dit nummer

VOORWOORD
VAN DE REDACTIE
Mediageweld / 2

NIUWJAARSRECEPTIE LVV
**2020: het jaar van
de 'kleppen dicht'** / 3

**Gast spreker Peter De
Keyzer over de toestand
van België: "Laat de
onderhandelaars voor
een federale regering een
paar dagen in Nederland
rondlopen"** / 4

ACTIVITEITENVERSLAG
LVV 2020
'Kreten en gefluister' / 6

GESCHIEDENIS
**Het verhaal van de Esbergs
en Ide Leib Kartuz** / 8

BUITENLAND
**Kroatië: de watertoren
van Vukovar - deel 1** / 10

BOEKEN
**De nieuwe Snoecks
2020** / 12

LVV-nieuwjaarsreceptie

"Een plan voor het land"

Tijdens de traditionele nieuwjaarsreceptie van het Liberaal Vlaams Verbond (LVV) brak gast spreker Peter De Keyzer een lans om dringend werk te maken van een "Radicaal Plan voor dit Land". De bekende columnist en snedig opiniemaker maakte eerst een stand op van het land. Daarbij stelde hij vast dat België er op internationaal vlak op achteruitgaat, dat er te veel overheid is en te weinig ondernemers, te grote schulden, er te weinig wordt geïnvesteerd en niet op lange termijn wordt gedacht. Zijn remedies? Een

kleinere overheid, verantwoordelijke vrijheid, meer concurrentie, de verkoop van alle overheidsbedrijven. De onderhandelaars voor een federale regering geeft hij één goede raad: ga eens een paar dagen in Nederland kijken.

In dit nummer krijgt u verder het jaarlijkse activiteitenverslag van het LVV en de nodige sfeerbeelden van de LVV-nieuwjaarsreceptie in het NH-Hotel te Brussel.

Mediageweld

Dat de bevolking geen hoge dunk heeft van de media, is niets nieuws. “Ge moet niet altijd geloven wat er in de gazetten staat”, is een gezegde zo oud als de straat. Toch blijkt er meer aan de hand in medialand. De vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid liggen al langer onder vuur: het was afgelopen maand vijf jaar geleden dat enkele journalisten van het Parijse satirische blad ‘Charlie Hebdo’ door terroristen omwille van de publicatie van voor de Islam kwetsende cartoons, werden geëxecuteerd. Er volgden nadien nog aanslagen in Denemarken, in Parijs en in Brussel. We kunnen het ook hebben over het gerommel aan de top van de openbare omroep VRT, of de besparingen voor de media in het algemeen van de Vlaamse regering. Bovendien wordt door die regering van de mediahuizen verwacht dat ze meer inzetten op de ‘Vlaamse identiteit’, een eis die op zeer gespannen voet kwam te staan met de journalistieke onafhankelijkheid van de geïmagineerde redacties.

Maar het volgende is van een nog grotere omvang. De sociale media en de online-nieuwsberichtgeving hebben het consumptiegedrag van de mediagebruikers sterk veranderd. Om nog niet te spreken van de invloed van alle dwazigheden en kwetsend gebrabbel op Facebook en andere. Goed, je kan er ook andere dingen mee doen. Het bereik is gigantisch. Maar toch.

De traditionele krantenlezer, de klassieke luisteraar en kijker van het radio- en tv-journaal zijn intussen een stille dood aan het sterven. Het is merkwaardig hoe vooral jonge mensen met media omgaan. Een papieren krant of tijdschrift lezen behoort niet meer tot hun leefwereld. De tv speelt, maar de gsm krijgt meer aandacht en de laptop ligt in handbereik. Je vraagt je af hoe die

“De traditionele krantenlezer, de klassieke luisteraar en kijker van het radio- en tv-journaal zijn een stille dood aan het sterven”

kranten en tijdschriften die in veelheid in de kiosken liggen, nog overleven? Het ziet er voor het gedrukt papier als ik al dat jong geweld bezig zie, echt niet goed uit.

Het overgrote deel van de mediaconsumenten slokt nieuws als fastfood naar binnen, en dit op om het even welk moment van dag en nacht. Betekent dit dat vooral jongere mediagebruikers slechter geïnformeerd zijn? Zeker niet. De vraag is echter wat ze met al die honderden nieuwsimpulsen elke dag aanvangen, hoe ze dat veelvuldige nieuws selecteren, interpreteren en vooral kunnen evalueren en relativiseren. En dan komen we terecht bij fenomenen zoals het ‘fake news’ uit. Wat is nog waar? Wat is fictie of verzonnen? Zijn we wel in staat om op een kritische wijze met deze nieuwe vormen van media om te gaan? Is er in het onderwijs voldoende aandacht om jonge mensen de juiste weg te tonen in dit nieuwe media-oerwoud? We zitten in tijden van onzekerheden, moeilijke overgangen en veel zoekende mensen. Dat maakt het gegeven van de nieuwe media, en het internet in zijn geheel, nog kwetsbaarder. Intelligent omgaan met die

nieuwe situatie is de grote uitdaging. Meer kritisch-historisch leren lezen kan een oplossing bieden. Het gaat hier om een grote maatschappelijke uitdaging die nog te vaak wordt onderschat.

Moeten we om dit alles treuren? Natuurlijk niet. Er bestaan wel degelijk ernstige media die enkel online zijn te bekijken. De meeste websites van de kranten die nog op papier verschijnen, zijn gemaakt door goede en betrouwbare journalisten. Maar hun werk wordt dikwijls door de onzin van minderwaardige online-media ondergesneeuwd.

En dan komen we onvermijdelijk bij de journalist zelf. Het valt niet te ontkennen dat zijn werk de voorbije jaren onder druk is gekomen door de vermarkting van de pers. Kwalitatief goede inhoudelijke journalistiek moest wijken voor een mediaproduct dat vooral flink opbrengt en de uitgever verrijkt, maar inhoudelijk zo verarmt, afvlakt en veralgemeent. De journalisten die zich nog staande houden hebben het in deze ingewikkelde mediawereld nog moeilijker gekregen. Precies zij verdienen daarom alle steun en aanmoediging. ■

2020: het jaar van de 'kleppen dicht'

In het Brusselse NH-Hotel vond begin januari de traditionele LVV-nieuwjaarsreceptie plaats. Voor een keer werd er volgens LVV-voorzitter **Clair Ysebaert** eens geen politicus uitgenodigd. En dat had zeker te maken met de moeilijke politieke situatie van het land. De LVV-voorzitter deed dan ook liever geen uitspraken over de politieke toestand. Zijn voornemen voor 2020? "Klep dicht!". Hij beperkte zich dan maar tot het citeren van enkele vooraanstaande columnisten, journalisten en commentatoren. LVV-bestuurslid **Thibault Viaene** kondigde de spreker **Peter De Keyzer** aan en zette de avond op scherp met een niet mis te verstane boodschap: "Peter zal vandaag uiteenzetten waarom er nood is aan een liberale partij die een sociaaleconomische strategie uittekent die op lange termijn onze welvaart, het klimaat en onze sociale zekerheid van een gewisse dood kan redden. Peter wil als het ware onze partij heropvoeden, en het LVV geeft hem met heel veel plezier hier een platform voor."

LVV-voorzitter Clair Ysebaert.

LVV-bestuurslid Thibault Viaene.

Gast spreker Peter De Keyzer over de toestand van België

“Laat de onderhandelaars voor een federale regering een paar dagen in Nederland rondlopen”

De Keyzer's uiteenzetting bevatte twee delen: een plan voor het land, en een stand van het land. Hij begon met dit tweede.

Vijf alarmsignalen

Zijn analyse is eenvoudig: “België is vandaag een rijk en welvarend land. Als we echter voortdoen zoals vandaag, zijn we dat binnen tien jaar niet meer.”

Hij ziet vijf alarmsignalen.

Eerste signaal: op internationaal vlak staat België stil of gaat achteruit. “Elk jaar maakt het World Economic Forum een rangschikking van de meest competitieve economieën. Het goeie nieuws is dat we nog altijd in de top 25 staan. Het slechte nieuws is dat we voor het derde jaar op rij verder wegzakken - deze keer tot plaats 22. Buurland Nederland is ondertussen geklommen tot de vierde plaats wereldwijd.”

Tweede alarmsignaal: we hebben het op een na grootste overheidsbeslag ter wereld. De overheid reguleert, taxeert of subsidieert quasi alles. De Keyzer kijkt in de richting van de politiek: “Geen enkele politieke partij wil de overheid nog kleiner maken. Voor de vorige verkiezingen heb ik alle partijprogramma's even doorgenomen. Met een eenvoudige zoekfunctie heb ik even geteld hoeveel keer het woord "overheid", "burger" en "ondernemer" respectievelijk voorkwam in de verschillende programma's. U raadt het al. In elk programma stak het woord "over-

Peter De Keyzer werd als gast spreker voor de LVV-nieuwjaarsreceptie 2019 aangezocht. Hij is vandaag werkzaam als partner van zijn eigen strategisch communicatiebedrijf Growth Inc. Voorheen was hij aan de slag als hoofdeconoom bij verschillende Belgische financiële instellingen. LVV-bestuurslid Thibault Viaene leidde de gast spreker zo in: “De Keyzer is een vurig columnist en opiniemaker. In zijn krantenstukjes en mediaoptredens pleit hij stevast voor een sociaaleconomische paradigmashift in een land als België dat de voeling met het Europees peloton aan het kwijtgeraken is. Met zijn vurige pleidooien voor meer vrije markt en een terugdringing van het overheidsbeslag is hij een klassiek-liberaal baken in de vaderlandse duisternis.”

heid" er met kop en schouders bovenuit, op ruime afstand gevolgd door het woord "burger". Naar het woord "ondernemer" was het vaak zoeken met een vergrootglas. Zelfs bij Open Vld bleek de overheid dubbel zo belangrijk dan de burger en 7 keer zo belangrijk dan de ondernemer.”

Derde alarmsignaal: er zijn te weinig ondernemers. Nog volgens die ranking van het World Economic Forum staat qua bereidheid te ondernemen België niet bij de top tien, ook niet bij de top 20, en zelfs niet bij de top 30 of de top 50. België staat op de 97ste plaats. De Keyzer: “Een grote overheid die nog wil groeien, te weinig ondernemers telt en te weinig ondernemerschap. Dat zou een alarmsignaal moeten zijn.”

Vierde alarmsignaal: de grote overheidsstekorten in België en het gebrek aan investeringen in infrastructuur. België komt hier achter landen als India, Thailand en Rwanda. De Keyzer: “Elk overheidsstekort

vandaag is een grotere belasting morgen. Elk overheidstekort is een grotere overheid morgen. Wie overheidstekorten toelaat, heeft geen probleem met een grotere overheid. We hebben tekorten zover het oog kan zien en wat betreft de groeiverwachtingen bengelt België tegelijk helemaal achteraan de Europese ranglijst.”

Vijfde alarmsignaal: België bengelt achteraan het peloton wat betreft onze toekomstvisie. Strategie. Denken op lange termijn. Investeren. Daarin is België slecht.

Grote verantwoordelijkheid

Conclusie van De Keyzer: “Dit land heeft geen plan. Wie vandaag al twee decennia op elk niveau mee in het bestuur zit, kan onmogelijk ontkennen dat ze daar niks mee te maken hebben. Er rust dan ook een grote verantwoordelijkheid op al degenen die al decennia lang deel uitmaken van het bestuur van dat land.”

Een radicaal plan

Maar wat moet er dan wél gebeuren?

De burgers hebben recht op een beter bestuur, op betere infrastructuur, een afgeslankte overheid en minder belastingen, meer ondernemers. Dit land verdient beter en daarom is het volgens De Keyzer hoog tijd voor een "Radicaal Plan voor dit Land". Hoe moet dat plan er uit zien?

Ten eerste: veel minder en veel beter. "En dan heb ik het over de overheid. Een beter werkende overheid kan vleugels geven aan economische groei en welvaartscreatie - een snel werkend gerecht, een vlotte beschikbaarheid van data, een douane en luchtverkeersleiding die 24/7 werkt, een goed uitgerust leger, een state-of-the-art wegennet, een efficiënte administratie. Tegelijk hebben we in België ook meer ondernemers en meer ondernemerschap nodig. Vandaag combineren we in België een grote en inefficiënte overheid met een gebrek aan privaat ondernemerschap. Zou er een verband kunnen zijn? Door voor te spiegelen dat niet burgers of ondernemers maar wel de overheid op alles een antwoord heeft, ontnem je mensen de goesting om zelf problemen proberen aan te pakken."

Ten tweede: echte vrijheid. "Vrijheid betekent niet alleen dat het individu zelf keuzes mag maken, maar dat het ook de gevolgen van die keuzes draagt. Dat is vandaag allesbehalve het geval. Mensen dragen veel te weinig de gevolgen van hun eigen keuzes. Vandaag zijn een derde van de totale pensioenen betaald voor gelijkgestelde periodes. Wie minder werkt, ontvangt een lager pensioen. Wie vroeger stopt of minder werkt, moet een lager pensioen ontvangen. Herstel de band tussen carrière en pensioen. Daar is niks mis mee. Maar ook elders: wie al vijf jaar werkloos is in Brussel maar een job weigert in Kortrijk, blijft vandaag recht hebben op een uitkering. Wie zélf van de vrijheid wil genieten om te wonen waar hij wil, moet ook de gevolgen van die keuze ondervinden. Maar dat geldt ook voor ondernemers die zich onvoldoende hebben voorbereid op e-commerce. Dat zijn dezelfde onderne-

Peter De Keyzer: "Vrijheid betekent niet alleen dat het individu zelf keuzes mag maken, maar dat het ook de gevolgen van die keuzes draagt."

mers die nu eisen dat de overheid diezelfde e-commerce aan banden legt."

Ten derde: meer concurrentie. "Zorg zo snel mogelijk voor concurrentie voor De Lijn en het spoor. Moedig ook het oprichten van nieuwe scholen en nieuwe onderwijsvormen aan. Het onderwijs is de grootste uitgavenpost van de Vlaamse overheid die we vandaag besteden aan een duopolie dat mekaar in stand houdt en waarop de overheid veel te weinig vat heeft. Zorg ook voor meer concurrentie in telecom: Belgen betalen hoge tarieven en verdienen lagere prijzen. Die zullen ze krijgen door concurrentie."

Ten vierde: verkoop alle overheidsbedrijven en gebruik de opbrengsten om de overheidsinvesteringen drastisch op te krikken. "De overheid moet geen gsm's of bankrekeningen verkopen. Wel investeren in de toekomstige welvaart van het land. De overheid moet niet de grootste werkgever van het land zijn. Ze moet ervoor zorgen dat burgers 'skills' kunnen opdoen, dat ze makkelijk opleidingen kunnen volgen. Dat

burgers sneller de vaardigheden van de toekomst kunnen opdoen. Geen jobzekerheid, wel werkzekerheid."

Nederland

Ten vijfde: "laat de onderhandelaars voor een federale regering een paar dagen in Nederland rondlopen. Laat elke Belg dat eens doen. Ga eens kijken op de Zuidas van Amsterdam. Stap eens uit in een gemiddeld Nederlands station. Kijk naar de ruimtelijke ordening. Neem eens de fiets in Rotterdam. Lees eens een rapport van het Nederlands Planbureau. Kijk eens naar de beleidsdiscussie in Nederland: over hoe een klein, open en exportgericht land zich het beste wapent in een steeds turbulenter wereld-economie. Willen we echt een toekomstbestendig en welvarender land worden, dan kunnen we ons maar best spiegelen aan het kikkerland. Dat is het soort land waarop we recht hebben."

En daarover zijn volgens De Keyzer geen compromissen te sluiten. ■

'Kreten en gefluister'

Tijdens de nieuwjaarsreceptie van het Liberaal Vlaams Verbond (LVV) stelde algemeen secretaris Oscar de Wandel het activiteitenverslag voor. Een bondige samenvatting van zijn toespraak.

door Oscar de Wandel
Algemeen Secretaris LVV

Sinds 9 december 2018, de dag waarop de N-VA besliste om het migratiepact van Marrakesh als alibi te gebruiken om de regering-Michel-1 te laten stikken, sleept de federale regering zich verkrampt voort in zogenaamd "lopende zaken". Een aantal prominente excellenties mag na de wetgevende verkiezingen van 26 mei 2019 dan wel zijn toevlucht hebben gevonden in andere politieke oorden, het licht schijnt nog lang niet aan het einde van de spreekwoordelijke tunnel. Informatie, preformatie en andere institutionele knutselaars wisselen elkaar met de regelmaat van de klok af en botsen een voor een op de grenzen van hun onvermogen. Elk mogelijk scenario wordt, vooraleer het levensvatbaar is, vanuit de partijenakels of door individuele schampscheuten van politieke hoog- en laagvliegers naar de prullenmand verwezen. De persmuskieten-van-dienst doen de rest.

Regionale regeringen van start

En inderdaad, er zijn intussen wel gewest- en gemeenschapsregeringen gevormd. (De Duitstalige Gemeenschap was er na drie dagen reeds mee klaar en voor het Brussel Hoofdstedelijk Gewest lagen de kaarten midden juni al op tafel; op de samenstelling van de Waalse Gewestregering en de Franse Gemeenschapsregering moesten wij wachten tot half september en begin oktober was ook de Vlaamse Gewest- en Gemeenschapsregering een feit.) Maar er was weinig spektakel: de wet van de remmende voorsprong van de ene hield de wet van de stimuleren-

de achterstand van de andere in een indifferent evenwicht. De politieke kaste heeft zich na zes opeenvolgende staatsvormingen volkomen vastgereden. Sommigen zullen daarin een bevestiging zien van de federale logica die zich reeds op sluipende wijze in de instellingen heeft voltrokken en die enkel nog in een finale grondwetsaanpassing geconcretiseerd moet worden. Voor anderen daarentegen duikt om de hoek het spookbeeld op van de algehele ontbinding van het land. De surrealist René Magritte zou het niet beter hebben kunnen uitdrukken: "Ceci n'est plus un état"!

Ik weet nooit goed of ik moet uitbarsten in een schaterlach of van pure ellende mijn hoofd met as moet bestrooien als ik politici doodgemoedereerd hoor beweren dat wij in een ingewikkeld land leven. Daar hebben zij immers in hun niet te stuiten hervormingsdrift toch zelf voor gezorgd... Het federale België ziet eruit als een ineengezakte pudding. (...)

Grove borstel

Zal het u verbazen dat steeds meer stemmen opgaan om hier eens met de grove borstel door te gaan en indien nodig enkele be-

voegdheden te her-federaliseren. Vice-premier Alexander De Croo is sinds lang een fervente verdediger van deze denkpijpe en een recent voorstel van de partijvoorzitters van PS, MR, Ecolo, CdH en Défi gaat ook in die richting. Of zij hun gelijk zullen krijgen, is echter twijfelachtig: een aanzienlijk deel van de Vlaamse volksvertegenwoordiging (N-VA en VB samen bezetten in het Federaal Parlement 28% en in het Vlaams Parlement 46% van de zitjes) zit nog onwrikbaar vast in de ijzeren tang van de splitsingsobsessie: als wij eindelijk eens van die luie Walen afraken, wacht ons een gouden dageraad. Wat er dan met Brussel moet gebeuren, is verre van duidelijk.

De burger geeft de indruk met ingetrokken nek onder de gammele stellages van de bizarre staatsconstructie door te wandelen en te doen of het hem allemaal niet kan deren, maar hij ventileert zijn ongenoegen wel degelijk in het stemhokje door tegenover dit meewarig staatkundig geklungel een radicale foert-stem uit te brengen. In Wallonië uiterst links, in Vlaanderen extreem-rechts. Tel daarbij het onvermogen van de politieke kaste om een werkbare oplossing te vinden voor de aanslepende politieke crisis

en je kunt er vergif op innemen dat het bij de eerstvolgende verkiezingen meer van hetzelfde wordt, ongeacht of zij over vijf maand of over vijf jaar zullen plaatshebben. Niet de burgers hebben de politiek de rug toegekeerd, het zijn de politici die zich van de burgers en zijn reële noden hebben afgekeerd.

Sterke Jan

Intussen is de Vlaamse regering onder het bezielend leiderschap van Sterke Jan uit de startblokken gestrompeld. Het bleek al gauw dat het euforisch getoeter van eind september plaats moest ruimen voor onsenhangend gebrabbel van excellenties die hun stiel nog moesten leren. Er waren sinds de Startnota van Bart De Wever nochtans heel wat "knopen doorgelakt", maar men had over het hoofd gezien dat daarna de touwtjes te kort bleken om ze weer met elkaar te verbinden. Vlaanderen zou weer gaan excelleren, de blik ambitieus richten

op het Noorden, op Nederland en de Scandinavische landen. Gesteund op een roemrucht verleden en gedreven door de ambitie om zichzelf als identitaire natie omhoog te stoten in de vaart der volkeren. Ik hoor de leeuw weer brullen, ik zie op een gitzwarte achtergrond de blauwvoet tegen de storm invliegen.

"Make Flanders great again..." met een romantische knipoog naar onze cartografen, schilders en tapijtwevers uit de vorige eeuwen. Er komt een heuse Vlaamse canon, niet alleen met Van Eyck, Bruegel of Rubens, maar ook met "balletjes in tomatensaus" of "frietten met stoverij". Jammer dat de Van Eycks eigenlijk Walen waren uit het Graafschap Loon, dat Rubens een Duitse Brabander was en Bruegel een echte Brabander; veel Vlaams was daar dus niet aan. En ik veronderstel dat Maurice Maeterlinck, de enig Nobelprijswinnaar literatuur die ons land rijk is, niet in de canon zal staan omdat hij in het Frans schreef. En wat met Charles

De Coster, auteur van La Légende d'Ulen-spiegel?

Inmiddels wordt er wel driftig op het cultuurbudget beknibbeld, niet op de gevestigde waarden, maar op de projectsubsidies die innoverende kunst moeten in staat stellen om te overleven, of op het sociaal-cultureel vormingswerk. Gevestigde cultuur wordt immers dolgraag als internationaal uithangbord gebruikt. De Vlaamse regering stapt uit het interfederaal gelijkheidscentrum Unia en zet een eigen structuur op poten: wat wij zelf zullen doen, zal ongetwijfeld beter zijn. Het Forum voor Etnisch-Culturele Minderheden wordt omgebouwd tot een algemeen participatieorgaan dat de klemtoon moet leggen op inclusie: op zich een logische evolutie om verenigingen die "zich terugplooiën op etnisch-culturele afkomst en segregatie in de hand werken" niet langer te subsidiëren, maar door deze maatregel dreigen ook verenigingen die de belangen van "burgers met een migratieachtergrond" echt ter harte nemen, mee gestraft te worden.

En er moet weer respect komen voor de Nederlandse taal. Welk Nederlands vraag ik mij dan af: het gekuist Westnederbrabants van de nieuwe onderwijsminister Ben Weyts? Of het vettige Antwerps van Brunhilde met de voorhamer, alias Liesbeth Homans? Gaan zij straks een tolk meenemen als zij in het kader van de Nederlandse Taalunie met hun Nederlandse collega's vergaderen?

Stilte over Open Vld

Om dan nog maar te zwijgen van Jambons voortdurend gefliert met het Vlaams Blok-excuseer Belang. In een ultieme poging om electoraal wat aan recuperatie te doen? In de overtuiging dat je het VB mee in de bestuursboot moet trekken om ze electoraal af te branden? Ach, als de behoefte aan illusie groot is, kan veel intelligentie in onwetendheid worden geïnvesteerd. En, beste Jan Zonder Vrees, wees op je hoede, want als je teveel meeheult met de blokkers, mag je straks zelfs Nederland niet meer in...

Over de Open-Vld heb ik vanavond deemoedig gezwegen. Hier past mijns inziens alleen oorverdovende stilte... ■

Algemeen Secretaris LVV Oscar de Wandel.

Het verhaal van de Esbergs

Twee boekvoorstellingen passeerden in onze agenda waarbij het thema van de Holocaust tijdens de Tweede Wereldoorlog centraal stond. In het Vandenhove-paviljoen van de Universiteit Gent vond de presentatie plaats van een boek van de hand van Jürgen Pieters (hoogleraar literatuurwetenschap), opgebouwd rond de joods-Duitse familie Esberg. In het Antwerpse atheneum tijdens een eveneens druk bijgewoonde bijeenkomst werd het boek 'Ide Leib Kartuz, Kleermaker in Auschwitz', geschreven door David Van Turnhout en Dirk Verhofstadt, voorgesteld.

door Peter Laroy
Directeur Liberas
(Liberaal Archief)

Suse uit Wolfenbüttel

Het vertrekpunt voor het werk van Pieters zijn 74 boeken die zich bevinden in de bibliotheek van de Vlaamse schrijver Willy Roggeman (een collectie die intussen is geschonken aan de Universiteitsbibliotheek Gent). Pieters vernam van Roggeman dat hij die ooit gevonden op de kamers waar hij verbleef tijdens zijn studententijd. Het ex libris Suse Esberg had Roggeman destijds op het idee gebracht dat de werken afkomstig waren van een joodse vrouw die de oorlogsjaren niet had overleefd. Pieters vond op zijn beurt de boeken in de schenking van Roggeman en startte een zoektocht. Zo kwam hij al vlug te weten dat Suse Esberg een Duitse vrouw (meisjesnaam Henkel) was, getrouwd met Ivan Esberg. Hij was afkomstig uit een welgestelde familie van joodse paardenhandelaars uit het Duitse Wolfenbüttel. Wellicht als gevolg van de ontwikkelingen die zich in Duitsland afspeelden (de machtsovername door de nazi's), stuurden zij hun zeventienjarige zoon Joachim in 1933 naar Gent. De jonge Esberg studeerde er aan het Gentse atheneum (en later ook aan de universiteit). In 1935 kwam ook Ivan naar Gent. Zijn echtgenote was toen reeds overleden. In tegenstelling tot wat Roggeman ooit dacht, was zij dus geen slachtoffer van de jodenvervolging. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in mei 1940 woonden vader en zoon Esberg nog in Gent en werden op transport

Suse Esberg.

Ide Leib Kartuz.

gezet naar Frankrijk. Zij hadden immers nog steeds de Duitse nationaliteit en werden door de Belgische overheid als staatsvijanden beschouwd. Ivan en Joachim kwamen

terecht in de kampen van St.-Cyprien en nadien Gurs. Daar verbleven ze tot eind augustus 1942. Joachim werd in die dagen op transport gezet naar Auschwitz en overleed daar korte tijd nadien. Vader Ivan bleef uit handen van de Duitsers. Hij overleefde de oorlog, kwam terug naar Gent, hertrouwde in 1947 en werd er 101 jaar oud.

Kleermaker in Auschwitz

Het boek over Ide Leib Kartuz kent een andere oorsprong. Auteur David Van Turnhout ondernam samen met Dirk Verhofstadt een lange speurtocht naar de geschiedenis van zijn grootvader. Kartuz was in 1929 uit Polen vertrokken en vestigde zich in België. Hij bouwde in Antwerpen een nieuw leven op samen met zijn echtgenote Chaja. Kartuz verdiende er zijn brood als kleermaker. De emigratie leek een verstandige keuze te zijn geweest. Fotomateriaal in het boek bewijst de gelukkige momenten die de man en zijn familie in België hadden. Tot het oorlogsgeweld Europa overrompelde. In opeenvolgende fasen verscherpte de bezetter de maatregelen tegen de joden. In juli 1942 werd de man opgepakt om na enkele weken samen met zijn vrouw en twee jonge kinderen op transport te worden gezet naar Auschwitz. Zijn gezin werd na de aankomst in het kamp quasi meteen gedood. Kartuz zelf bleef gespaard. Samen met 100 anderen die de kleermakersstiel onder de knie hadden, werd hij tewerkgesteld in een

en Ide Leib Kartuz

werkatelier in het kamp. In januari 1945 (de Russische troepen waren in aantocht) stuurden de Duitsers hun gevangenen (onder wie Kartuz) naar Mauthausen. In april van datzelfde jaar verhuisde hij nog maar eens, naar Gunskirchen. Na de bevrijding keerde de kleermaker terug naar Antwerpen en slaagde er toch in de draad terug op te nemen. Kartuz huwde voor de tweede keer, werd terug vader en nam zijn oude stiel terug op. Hij overleed in 1995, 90 jaar oud.

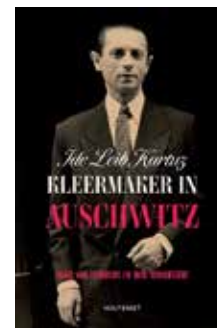
Bootje op de zee

Beide werken zijn het resultaat van een lange zoektocht. Pieters wilde het verhaal van de boeken en de prikkelende ex libris kennen. Van Turnhout, gestimuleerd door Verhofstadt, wilde weten wie zijn grootvader was, een man waarvan hij beseftte dat hij diens levensverhaal niet had gekend. De auteurs hebben onnoemelijk veel tijd en energie gestoken in hun speurtocht. Dankzij hun bezoeken aan plaatsen als Auschwitz, Mauthausen en Treblinka kregen Van Turnhout en Verhofstadt grip op de context van het verhaal van Kartuz. Hun boek is uitgegroeid tot meer dan een levensverhaal; het is een leesbare geschiedenis van een deel van die verschrikkelijke episode uit de Tweede Wereldoorlog. Ook Pieters maakt zijn lezers deelachtig aan het verhaal van de plaatsen die hij tijdens zijn speurtocht heeft bezocht. Beide werken lezen zeer filmisch. Het zijn als het ware documentaires, waarin Kartuz en de Esbergs voorzichtig tot leven worden geboetseerd. De auteurs hebben zorgvuldig onderzoekwerk geleverd waarbij ze voortbouwen op de expertise die de historici in bewaarinstellingen en expertisecentra in binnen- en buitenland de laatste decennia hebben opgebouwd en die dankzij moderne communicatie heel toegankelijk is geworden.

Het concentratiekamp van Auschwitz, net 75 jaar geleden bevrijd.

“De bewuste herinnering aan de oorlog is als een bootje dat steeds verder de zee op roeit – wij staan aan de kust en knippen met onze ogen,” aldus Joost de Vries in een essay over de oorlog herdenken in ‘De Groene Amsterdammer’ (14 november 2019). Deze verhalen, de verhalen van de Esbergs en Kartuz, zijn slechts enkele van de vele die intussen zijn verschenen en ongetwijfeld nog zullen verschijnen over dit thema. Het engagement van de auteurs, de intensiteit waarmee beide werken zijn geschreven en de vele interessante bespiegelingen leiden er toe dat deze werken er bovenuit steken. Ze doen onze ogen minder dichtknippen. ■

Jürgen Pieters, *De asse waait de tuin weer binnen. De boeken van Suse Esberg*, ASP, Brussel, 2019, 185 blz.

David Van Turnhout & Dirk Verhofstadt, *Ide Leib Kartuz. Kleermaker in Auschwitz*, Houtekiet, Antwerpen, 2019, 332 blz.

De tekst van de inleidende toespraak op de boekvoorstelling Kartuz door prof. dr. Bruno De Wever is gepubliceerd op www.liberales.be

Kroatië voorzitter van de EU

De watertoren van Vukovar (1)

door Lukas De Vos

Begin 1992 stond ik in de ruïnes van het Algemeen Ziekenhuis van Vinkovci. Vinkovci ligt op vijftien kilometer van Vukovar in Slavonië, Oost-Kroatië. Het ziekenhuis, in een noordoostelijke buitenwijk van de stad, was letterlijk aan flarden geschoten door het JNA (het toenmalige Joegoslavische leger) en de Tsjetniks (paramilitaire troepen). Bomkraters, kogelgaten, ingestorte kamers, vernietigde apparatuur, uitgebrande ziekenwagens, het was een hallucinant beeld. "Legerdeskundigen schatten dat het ziekenhuis 5.000 tot 7.000 artilleriegranaten te verwerken kreeg", schreef een verslag van vier dokters in 'Military Medicine' (november 1999). In de kelders gingen de operaties door, de hygiënische omstandigheden waren abominabel, bevoorrading en geneesmiddelen raakten moeilijk door want de Servische troepen hadden de stad ingesloten, kapotgebombardeerd, en waren opgerukt tot op vierhonderd meter, de buitenwijk Mirkovski was veroverd. Een simpele draad met links de Kroatische (met het bekende schaakbordwapen) en rechts de Joegoslavische vlag (zonder rode ster) gaf de frontlinie aan.

Massamoord

Wat minder geweten is, is dat tussen de puinen van de ingezakte tweede verdieping, nog altijd een uitkijkpost van het Kroatische leger doorwerkte. Ik kon met de verrekijker over het niemandsland moeiteloos de beschadigingen aan de watertoren van Vukovar aan de samenstroming van Vuka en Donau zien. Duizenden vluchtelingen uit die stad had ik eerder gesproken in Zagreb waar ze in tentenkampen en leegstaande huizen werden opgevangen. Vukovar kreeg de trieste eer het symbool te worden van de grootste moordpartij op burgers en verzetslui sinds WO II. Zij werden uit het plaatselijk ziekenhuis afgevoerd naar een boerderij in het gehucht Ovčara, 260 patiënten werden in koelen bloede doodgeschoten en met bulldozers in een massagraf gedumpt. Vandaag staat er een zwarte marmeren zuil en een gedenkmuseum bij de heropgebouwde boerderij waar de slachtoffers eerst afgeranseld en gefolterd werden. De watertoren is hét monument van de onafhankelijkheidsstrijd geworden, na de teruggave van de stad in 1998. Ze had 86 dagen verzet geboden tegen een leger van 35.000 man met

zwaar geschut en vliegtuigen. De verdedigers waren met 2.200. De Pyrrhusoverwinning luidde het einde in van Joegoslavië zelf. Aan het ziekenhuis ligt nu een zwarte gedenksteen.

Kroatië had in de open oorlog van 1991-1992 zijn voorzorgen genomen. Op ettelijke eilanden aan de Adriatische kust waren goed voorziene hospitalen opgezet om gewonden en zieken op te vangen. Ik heb er enkele bezocht, op Krk dat Zadar moest beschermen, op Vis buitengaats Split. De generatie die toen vocht voor een eigen staat beseft meer dan ooit hoe belangrijk ziekenzorg is. En dat is een hedendaags probleem geworden. De schrik slaat hun om het hart, telkens er een ramp gebeurt in een ander verzorgingshuis. Dat gebeurde nog op 11 januari 2020 in Andraševac. Een korte maar felle brand legde er een rusthuis in de as, er vielen zes doden, ettelijke ouderen zijn gewond afgevoerd.

Vergrijzing

Meteen een ernstig probleem voor de pas verkozen linkse president, oudpremier Zoran Milanović (SDP). Hij treedt pas officieel aan op 18 februari, maar gaf al een eerste

Een beeld van de watertoren in Vukovar na de beschieting in 1992.

interview aan Nova TV op 16 januari. Hij erkent daarin de snelle vergrijzing van Kroatië (door slinkende geboortecijfers en door grote uitwijking van jongeren), en beseft de noodzaak om de gezondheidszorg beter uit te bouwen. “De hoofdstad Zagreb heeft niet eens 4.000 bedden in openbare homes, en de prijs ligt met 4.000 kuna (538 euro) erg hoog. In private rusthuizen kan dat oplopen tot duizend euro. Dat is een ernstig politiek probleem”. Net op een ogenblik dat Kroatië na zes en een half jaar lidmaatschap van de Europese Unie voor het eerst het wisselend voorzitterschap mag opnemen in de eerste helft van 2020 (daarna neemt Duitsland het roer over).

Corruptie

Wat scheelt er dan met Kroatië als de oude-renopvang ondermaats is en de landvlucht niet af te remmen? De sociaaldemocraten wijten het aan endemische corruptie. Het is wellicht de reden waarom Milanović onverwacht de uittredende presidente van de conservatief-nationalistische HDZ, Kolinda Grabar-Kitarović, kon wippen. Haar HDZ is lid van de Europese Volkspartij (EVP), maar zit verveeld met de veroordeling van Ivo Sanader, de langstregerende eerste minister die het moderne Kroatië gekend heeft (2003-2009). Sanader had enkele uitschuiers gemaakt die hem niet in dank zijn afgenomen. Hij bekeerde zich van euroscepticus weliswaar tot campagneleider voor de toetreding

De gerestaureerde watertoren in Vukovar is vandaag een oorlogsmonument.

De nieuwe Kroatische premier Zoran Milanović zal zich vooral over de gezondheidszorg moeten buigen.

tot de EU, maar die besprekingen werden lange tijd opgeschort na zijn weigering om de Kroatische generaal Ante Gotovina uit te leveren aan het Internationaal Gerechtshof in Den Haag, dat hem in 2010 voor oorlogs-

misdaden tot 24 jaar zou veroordelen (en hem na zeven jaar gevangenschap over de hele lijn vrijspak). In 2009 trad Sanader af omdat hij internationale arbitrage afwees voor de grensafbakening met Slovenië in de Bocht van Piran. Het jaar daarop werd hij aangeklaagd voor corruptie en steekpenningen, wat Kroatië 200 miljoen euro had doen verliezen. Zelf had hij tien miljoen opgestreken van de Hongaarse oliemaatschappij MOL, die in ruil een meerderheidsaandeel kon opkopen in het nationale energiebedrijf INA. Er bleef ook geld aan zijn vingers hangen van een lening die hij bij de Hypobank in Oostenrijk had afgesloten. Het Grondwettelijk Hof sprak hem in beroep niettemin vrij. Op aandringen van de VN werd het proces overgedaan. Sanader, die ziek is, kreeg nu bij verstek maar zes jaar cel. Zijn kompaan, de Hongaar Zsolt Hernádi van MOL, kreeg twee jaar, maar Boedapest weigert hem uit te leveren. ■

(Volgende maand deel 2)

SNOECKS 2020: waar is de tijd?

door John Rijpens

Naast de jaarlijkse kleine 'Snoeck's Almanach', met voor als na opgave van 'horoscoop, groenkalender, dagklapper, foren en kermissen, markten, folkloristische merkwaardigheden e.d. ontleende de uitgeverij Snoeck-Ducaju haar faam aan de 'grote' almanakken met een mengsel van literatuur, kunst, reisreportages en sinds 1968, glamour, met een oplage van om en bij de honderdvijftigduizend exemplaren. Toen de drukkerij in 2006 failliet ging en vervolgens werd overgenomen door Deckers Druk uit Verrebroek, ontstond even een twist tussen de uitgeverij Snoecks nv, die buiten de overname bleef, en de nieuwe eigenaar van de drukkerij, Deckers-Snoeck in Zwijndrecht, die het recht claimde de almanak zelf uit te geven. De rechter besliste in het voordeel van de nv Snoecks, die sinds het overlijden van Serge Snoeck (1923-1997) geleid wordt door zijn zonen Patrick Snoeck (°1956) en Sidney (°1958).

Glamourperiode

Tijdens de 'glamour periode' die herinneringen oproept aan de Playboytoestanden (die je niet las omwille van de pin ups maar voor de knappe letterkundige bijdragen en interessante interviews) zijn de recentste jaarboeken van Snoecks meer en meer kleurrijke fotoreportages. Jawel, Snoecks geeft ook in zijn 2020 editie in eerste instantie een blik op de hedendaagse fotografie. Van de 576 pagina's bestaat de 2020 uitgave uit honderden fotopagina's en slechts enkele tientallen bladzijden met hun klassieke rubrieken Snoecks boeken (24 pagina's samengesteld door Caroline De Ruyck, de stripkenner Toon Horsten, de onvermijdelijke Hilde Sabbe en de hoofdredacteur Geert Stadeus).

Van kindsbeen af was ik een bibliomaan. Plus boekenverzamelaar. Als student was de opkomst van de pockets een zegen. De enige betaalbare. Ook encyclopedieën gingen uiteraard aan mijn portemonnee voorbij. Een bibliotheek was in mijn geboortedorp een utopie. Om aan mijn bibliomanie enigszins te weerstaan heb ik de voorbije decennia twee reeksen fanatiek verzameld: de intussen legendarisch geworden 'grote' almanakken van Snoecks en het jammer genoeg verdwenen jaarlijkse 'Boek in Vlaanderen'.

Waar is de tijd dat je jaarlijks in Snoecks, over een vijftigtal bladzijden verspreid, een exposé kon lezen over de Vlaamse letteren, de Nederlandse letteren (geschreven door een begeesterde Marc Reynebeau, door André Demedts, Paul Hardy, Piet Van Aken), de Angelsaksische letteren (door Johan Thielemans), de Franse letteren, naast een, Paul Hardy, Piet Van Aken) kleinkunstoverzicht van het jaar (door Johan Anthierens, Paul Hardy een filmoverzicht (door Jo Röpcke, Johan Daisne, Paul Loyet), een jaarlijks logboek over toneel en de televisie (door Pieter De Prins), een vakantie-gids e.d. Verschillende eindredacteuren zorgden voor afwisseling. Ik denk met weemoed terug aan de periode (in de jaren tachtig) dat Henri Schoup de touwtjes in handen had. Deze Vlaamse Nederlander (of Nederlandse Vlaming) trachtte destijds ook het weekblad Knack van de grond te krijgen, net voor Sus Verleyen er definitief gestalte aan gaf.

In 1969 kreeg Snoecks warempel een merkwaardige ondertitel: literaire almanak voor zuid en noord met lezenswaardige bijdragen van o.m. Karel Jonckheere, Simon Carmiggelt, Jaak Brouwers, Louis-Paul Boon, Cees Buddingh, Bernard Kemp, Frans Van Isacher, Hubert Lampo, Ward Ruyslinck, Johan Daisne, Bertus Aafjes, Charles Boost, Piet Van Aken, Hedwig Speliers, Pieter De Prins, Johan Anthierens. Wie zorgde destijds voor de noodwendige publiciteit? Walter De Ridder uit de Van Peltstraat 23 Antwerpen, alias...Willem Elsschot!

Twee covers

Sinds 2012 is Snoecks verkrijgbaar met twee verschillende covers. Zo is er maar één Snoecks 2020 maar men kan wel kiezen tussen een exemplaar met een onderwaterfoto van Harry Fayt op de cover en een met een zwartwit zelfportret van Martine Gutierrez. Waarom deze keuzemogelijkheden werden ingevoerd is mij steeds een raadsel geweest. Vast staat is dat de recentste Snoecks meer een kijkboek dan een leesboek in geworden. Gelukkig overleefden enkele bekende rubrieken als 'Snoecks boeken' (24 pagina's boekbesprekingen, te weinig Nederlandstalige...) en 'Dode letter' (28 bladzijden over dode auteurs, die de voorbije maanden het leven lieten, knap verwoord door Dirk Leyman) en 'Literaire prijzen' (12 pagina's Nederlandstalige en anderstalige literatuurprijzen. ■